

AITA TERESIO ELORRIETA, OLERKARI

Gauza guztietarako, nik uste, giroa bear da, bai ereiteko, bai maitatzeko eta bai ilteko. Zerbaiten gertakuntza da giroa: lurra ereiteko, biotza maite izateko ta gogoa —lurraz aspertzean— ilteko.

Zer adierazo nai dot onegaz? Eder-lanak, olerkiak osotzeko be giroa bear dala. Besteak beste ta gaurko egoerari ezer kendu barik, gerra aurreko denporak naiko girotuak zirala olerkigintzarako be; gizkunde egunak genduzan, arnasa aundiz jokatu gurezko egunak. Eta zenbaitek, albokoa ikusiz olerkigille ta goi-zaletua, berak be luma atz-arteratuz oler-laneri ekiten eutson. Labur: alkar sustatu egin oi genduan.

Onakoxea dozu Aita Teresio karmeldarra be, oraintsu il aurretik liburu interesgarri bat —“Mendatako Profeta”— eskiñi daukuna, eta gaztetan, gerra aurretik, “Karmengo Argia”-n olerkiak be idazten ebazana.

Bizitza

Gai oni astiñaldi barririk emoteko asti bage, irakur eizu nik aitaturiko liburuari ipiñiriko itzaurre zati bat.

“Idazti a mataza egin dauana —diñot—, ez dozu edozein. Ba dau sasi ixetuaren garra gogo barruan. Ogei bat urtegaz Peru’ra joanda, an bizi izan zan Aita Teresio, Jau-naren maastian lanari lotuta, bere bizitzaldiko egun eta urte luze ederrenetan. Euskalerrira itzulita, emen be etzan geldirik egon. Izatez langille danak, nun-nai aurkitu, izan-go dau zeri eskua ezarri.

Ikuspegi ori baiña albora itxirik, Aita Elorrieta karmeldarrak ba dau, liburu oni dagokionez, sail bikain txalogarria. Liburu bat mamindu dauku, esku artean daukazun idazti au berak osotua dozu milla gauza bitxi jakingarriz jantzia.

Au ezdautzu edonok egiten, jaiot-lurretik ez ur bizi izanak batez be. Berezko sua bear da ortarako, izateak berak itsasten daukun arnasa ta sua. Ori izan eban Aita karmeldarrak. Amaren altzotik ekian euskeraz, gero Larrea’n eta Markiña’n irakasle onak eraginda, sakon ikasi ta Pazifik-itxas ertzean be ondo zaindu ta landua.

Emengo gerra aurretxoan, andik, Peru’tik bialtzen zituan euskerazko lanak, itz-lauz ta poesiz, emen Larrea’n

argitaratzen zan “Karmen’go Argia” aldizkarira. Eta, jakiña, gaztetan gozo edoskia ta ondoren maitez landua, dala izkuntza naiz dala lur-txera, ez dira errezko lur-antzpera jausten.

Euskaldun seme-alabak errez aurkitu oi doguz, erbestean urte-mordotxo bat eginda, barriro Euskalerriratzean, lau berba euskeraz esan eziñik dabilzanak. Zergaitik ori? Euren erantzuna: “Aztu egin jat; ez dot euki nogaz itz-egiñik”. Kako-mako ta maratilla merkeak; lur-gaiñeko orbel illak, nagiaeren esan suster bakoak. Oba mingaiña geldi euki, olakoak bota baiño.

Mendata’n jaio zan Pedro Elorrieta Zenikaonaindia —Aita Teresio tarmeldar Ordenan—, Manuel eta Segunda’gandik, 1910’ko urtarrillaren 8’an. Larrako karmeldar Ikastetxean latin eta onen inguruko gaiak ikasi ondoren, emen berton artu eban 1925’ko garagarrillaren 9’an karmeldar jantzia, urrengo urtean garagarrillaren 10’an profesia egiñik. Markiña’n edertiak eta asketika eta Gasteiz’en Filosofia ta Letrak ikasi ostean, Errepublika zal-ta, bere ikaskide guztiakaz Ameriketara joan bearra izan eban, Lenengo Txile’ko Txillan’en eta gero Peru’n auren eleiz-ikasketak amaiturik. Emen apaiztu zan Teresio, Lima’n meza barria emonik 1933’ko urtarrillaren 22’an.

Mixiolari sutsu, aspertu barik eta ardura aundiz lanari ekin eutson Peru’ko karmeldar komentuetan. Nagusiak lenengotan San Pedro de Lloc’era baildu eben, eta an daukagu 1936’an bere ikaskide Balentin Abasolo Igorrekoagaz. Gero Chocope, Trujillo ta Arequipa’n lan egin eban, ia beti lekaretxe oneitako nagusi.

Berrogei bat urte erbestean egiñik, Euskalerrian daukagu barriro be, Altzo’ko nagusi lenengo ta 1975’tik Santander’ko Hoz de Anero’n karmeldar Eremuan kargu bardiñagaz; bere nagusitzako iru urteak amaituta gero be bertan bakartade orretan bizi izan zan zati batean, baiña biotzetik txarto ebillela-ta, Kalahorra’ra aldatu zan, osasun billa.Sei bat urte antxiñako euskal erri-txuntxur aretan igaro ondoren, 1985’ko abenduaren 4’an Jainkoaren eskuetan itxi eban bere arnasa, egunean bertan aren arimearen alde illeta gogotsuak ospatuz.

Goian bego Aita Teresio, karmeldar lekaide on, langille ta euskaldun sutsua.

Olerkari

Autortu dogunez, Aita Teresio'k euskeraz berba egiten eban andik ebiltzan euskaldunakaz eta noiztik noizera ona etorten zanean, emengoakaz. Eta idatzi, prosaz ta itz-neurtuz, emengo aldizkarietan. Orrez gaiñ, baita burutu be aspalditik barruan ernemin ebilkion asmoa: "Mendatako Profeta". Bere sendikoa zan profeta au, ezta beraz arritzekoa.

Taiuz eta zentzunez osotuta dago liburua. Nobela lez irakurten dana dozu, getakizun, jazoera ta zeaztasun txanbeliñez jantzia. Eulalio Intxausti Gomeztegi dozu beronen ardatz interesgarri. Au egun baten Kortezubi'tik gabaz etxerantz etorrela, ezezagun bategaz aurkitu zan bidean, Mendataraiño lagundu eutsona; bidazti arek ainbat eta ainbat gauza eragarri eutsozan, gero gerra aurretik, gerra

bitartean eta gerra ostean naikoa zeatz bete ziranak. Bideko esanok —Intxausti'k ez ekian nok esan eutsozanik— izan ziran Eulalio mendatarraren iragarkiak, berak eta beste batzuk inguruetan zabalduak.

Iragarkiok polito bete ziran. Aita Teresio'k, barriz, bizi-bizi jarten ditu garra denporako milla jazokun —eriotza, zigortze, gose, zalaparta— arrigarriz aberasturik. Atsegiñez irakurten dan liburua, garai aretako gauzen jakin-miñez irakurtera ezkeru.

Gaiñerakoan olerkari dogu Aita Teresio. Ez euskun, egian autortzeko, askorik idatzi neurtitzez, baiña gerora astirik izan ez ba'eban be, gaztetan orretan jarduna genduan. Emen dozu, irakuele, nik neure poesi-bilduma "Milla Euskal Olerki Eder" liburuan batu nebana (752 or.). "Aurraren eriotza" deritxo.

Arrats illuna. Geldiro jausten
edurra, oparo.
Norbait itun ta bekoki motzez
auzotik igaro.

Arkaitz orpoko etxe zarrean
jazokun larria!
Alargunaren seme bakarra,
ai!, otzak dariola!

Izadi dana ixillik dago,
ez dantzut an pozik...
Aman altzoan aur gizajoa
otzez dakust illik!...

Ezpanak ditu erdi zabalik,
laru ta tximurrik;
Soin ta arpegia, ezko antzera;
begiak, leiturik.

Txorikuma illa abian legez
otz eta bakarrik,
Altzoan dauka amak seme illa.
Bai dala negarrik!

Leiotik argi epel-motela
sartu da gelara...
Oin be, amaren begi tartian,
bai dakust negarra.

Aurran gotzonak gela-leioa
zarrast dau zabaldu;
Gotzontxu biak, laiño artetik,
donokira sartu.

Amak, maitero, bular ganean
gorputza estutu,
Mosuz, negar ta zotiñez illa
nai ba'leu lez biztu.

Zortzi aapaldiok olerkari gazte asi-barri batenak dozuz. Baiña ez dagoz txarto. Lantxo bat, bi edo irutik errez eza-gutu oi da nor dan egiazko koplari ta nor dan sasi-bertsoak saltzen dauskuzuna. Onek, mamiñari begituz, ba-dau aragia ta azurra, ba-dau mamin dotorea: ama alarguna, seme bakarra, illik, bespotan dauala. Mamin unkigarrria! Eta azala? Egitura atsegiña dauko: 5/5 - 6. 5/5, - 6. 5/5 - 6, eta 5/5, - 6. Euskal metrikaz, euskal poesiari egokion neurkeraz jakina zan egillea. Eta olerki-neurkera ez

jakon, iñolaz, be, zoztor, ez eragozpen bere oldozkun eta pentsamentuak, eta biotzaren zauskadak bete-betea adierazteko.

Pazifikoko aldeko arima-zaintzak ez eutson itxi astirik itzak euskeraz neurtzen jarduteko; bestelan, beta izan ba'leu ta ortarako bear dan giroa, Aita Teresio, Mendata'ko beste batzuk lez, poeta izango zan, eta ez txikia.